

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.101-111>
УДК 658.1:005:338.43

Марина Могилова

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
<https://orcid.org/0000-0003-2411-8014>

Людмила Єфімцева

Київський кооперативний інститут бізнесу і права
<https://orcid.org/0000-0002-9519-3647>

ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ЧАСТИНІ ЇХ ФОРМУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ БАГАТОУКЛАДНОЇ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розроблено пропозиції для обґрунтування управлінських рішень щодо формування основних засобів сільськогосподарських підприємств як складової частини менеджменту відтворення основного капіталу з урахуванням багатоукладності аграрної економіки України. Окреслено коло негативних наслідків на мікро- і макрорівнях від порушення пропорцій відтворення основного капіталу в сільському господарстві. Аргументовано актуальність удосконалення підходів та інструментів менеджменту для управління відтворювальним процесом на всіх його стадіях.

Охарактеризовано відтворення основних засобів, що визначає його специфіку як об'єкта менеджменту. Окреслено основні об'єкти управління відтворенням у розрізі фінансового, інвестиційного, операційного та маркетингового менеджменту.

Визначено завдання операційного менеджменту відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств, серед яких на першому етапі формування дієвої системи фондозабезпечення аграрного виробництва. Розглянуто управління матеріально-технічним забезпеченням у контексті його адаптації до інституційних, макроекономічних, галузевих і ринкових чинників. У дослідженні враховано фактори багатоукладності аграрної економіки, особливостей сільськогосподарського виробництва, ринку технічних засобів та агротехнологічного сервісу.

Доведено потребу в застосуванні альтернативних варіантів матеріально-технічного забезпечення виробництва в сільськогосподарських підприємствах: придбання власних машин та обладнання чи користування агротехнологічними послугами сторонніх організацій. Завданням менеджменту визначено обґрунтування доцільності одного з альтернативних варіантів або їх комбінування залежно від розмірів земельних угідь підприємства.

Запропоновано алгоритм визначення доцільного формату техніко-технологічного забезпечення виробництва в аграрних підприємствах. Із застосуванням цього алгоритму проведено розрахунки для господарств, які спеціалізуються на вирощуванні зернових культур. Розроблено пропозиції для сільськогосподарських виробників щодо оптимального варіанта формування матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва залежно від площі їхніх угідь.

Ключові слова: менеджмент, операційний менеджмент, відтворення основних засобів, управління відтворенням, матеріально-технічне забезпечення, сільськогосподарські підприємства.

У кризових умовах національної економіки внаслідок збройної агресії РФ чітко проявилась вразливість нинішньої моделі аграрного сектору. Зокрема, гостро постала проблема матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств як щодо техніко-технологічного оснащення всіх стадій виробничого процесу в контексті вчасності їх реалізації, так і щодо фінансування відтворення основних засобів. Порушення пропорцій відтворення основного капіталу і, як наслідок, невідповідний рівень фондозабезпеченості агровиробництва призводять до зниження врожайності сільськогосподарських культур, а отже до зменшення обсягу продукції та валового доходу, що своєю чергою проявляється на мікро- і макрорівнях. Зменшується ефективність діяльності окремих суб'єктів господарювання аграрного сектору та їхні фінансові можливості для подальшого функціонування й розвитку. У макроекономічному вимірі виникають загрози продовольчої безпеки і скорочення експортного потенціалу України, деіндустріалізації галузі.

Вирішення проблем відтворення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, процес якого має бути адаптованим до зовнішніх і внутрішніх умов агробізнесу, є важливим завданням менеджменту. З огляду на означене вище сьогодні набуває актуальності питання відповідного методичного забезпечення й розроблення практичних рекомендацій з удосконалення управління відтворенням основних засобів на всіх етапах відтворювального циклу, зважаючи на особливості галузі й багатокладність аграрної економіки України.

Метою статті є обґрунтування пропозицій щодо удосконалення управління формуванням основних засобів сільськогосподарських підприємств як складової частини менеджменту відтворення основного капіталу з урахуванням багатокладності аграрної економіки України, розвитку ринку технічних засобів і агротехнологічних послуг. Досягнення поставленої мети потребує розв'язання низки завдань: розкриття процесу відтворення основних засобів як об'єкта управління з окресленням його елементів за видами менеджменту; визначення завдань операційного менеджменту, зокрема щодо формування основних виробничих засобів і відповідного рівня фондозабезпечення агровиробництва; обґрунтування пропозицій з удосконалення управління системою матеріально-технічного забезпечення в сільськогосподарських підприємствах.

Концептуальні положення й прикладні аспекти управління бізнесом висвітлено в працях багатьох закордонних науковців, зокрема П. Ф. Друкера¹, Г. Берга, П. Пітерсма² та ін. Низка вчених присвятили свої дослідження окремим видам менеджменту, зокрема операційному або проектному³. У наукових працях вітчизняних учених розкрито теоретико-методологічні засади

¹ Пітер Ф. Друкер, *Виклики для менеджменту XXI століття* (Київ: КМ-БУКС, 2020).

² Гербен ван ден Берг, Пол Пітерсма, *25 ключових моделей управління* (Харків: Ранок, Фабула, 2020).

³ James P. Womack and Daniel T. Jones, *Lean thinking: banish waste and create wealth in your corporation* (New York: Simon & Schuster, 2003); Nigel Slack, Alistair Brandon-Jones, and Robert Johnston, *Operations Management* (Pearson, 2013), https://colbournecollege.weebly.com/uploads/2/3/7/9/23793496/operations_management_by_slack_nigel_7th.pdf; *A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK guide)*, 6th ed. (Project Management Institute, 2017).

ефективного менеджменту й проблеми управління підприємствами різних галузей національної економіки⁴. Завдяки високому рівню розроблення теоретичних, методичних і практичних положень менеджменту вони є основою для подальших досліджень управління окремими підсистемами виробничо-господарської системи підприємств. Поглибленого дослідження потребують різні аспекти менеджменту відтворення основних засобів з огляду на специфіку відтворювального процесу й особливості господарської діяльності підприємств різних галузей, зокрема аграрного сектору.

Відтворення основних виробничих засобів є результатом безперервного й циклічного кругообігу основного капіталу, що відбувається в розрізі інвестиційної, операційної та фінансової діяльності підприємства. У процесі фінансово-господарської діяльності за один цикл основний капітал проходить три стадії вартості та його трансформації: сфера обігу (перетворення грошового капіталу у виробничий у разі придбання основних засобів) – виробнича сфера (перетворення виробничої форми капіталу в товарну у разі використання основних засобів і споживання їхньої вартості) – сфера обігу (трансформація товарної форми капіталу в грошову у разі реалізації продукції)⁵.

Складність відтворення основних виробничих засобів позначається на багатоаспектності управління ним, зокрема в частині цілої сукупності об'єктів менеджменту на різних стадіях відтворювального процесу. Управління відтворенням основних засобів є важливою функцією менеджменту, передовсім операційного, інвестиційного та фінансового. Залежно від стадії кругообігу капіталу застосовують відповідні принципи, методи, інструменти управління використанням основних засобів у виробничому процесі (операційний менеджмент), капітальними вкладеннями (інвестиційний менеджмент), фінансуванням інвестиційних проєктів і придбання виробничих ресурсів (фінансовий менеджмент). Крім того, на параметрах відтворення основних засобів позначається дієвість маркетингового менеджменту, результатом якого є розмір прибутку як джерела розширеного відтворення. Для формування умов інноваційного типу відтворення визначальним є інноваційний менеджмент підприємства.

Водночас, зважаючи на системність і комплексність відтворення основних засобів, забезпечення необхідних параметрів, пропорцій і темпів відтворювального процесу реалізується взаємоузгодженими методами й інструментами всіх видів менеджменту. На рис. 1 наведено загальну схему процесу відтворення основних виробничих засобів як об'єкта управління в розрізі фінансового, інвестиційного, операційного та маркетингового менеджменту та взаємозв'язку між ними.

Кожна з представлених сфер управління відтворенням основних засобів потребує окремого ґрунтовного наукового дослідження. Головним завданням інвестиційного менеджменту є обґрунтування та реалізація інвестиційних проєктів в оптимальні строки, зокрема в частині здійснення капітальних інвестицій для формування матеріально-технічної бази. У комплексі з інвестиційним фінансовий менеджмент виконує функцію управління інвестиціями в основний капітал у частині забезпечення необхідного обсягу фінансових ресурсів для реалізації інвестиційного проєкту за оптимальної структури джерел фінансування. Операційний (виробничий) менеджмент спрямований на забезпечення ефективного використання основних виробничих засобів при їх нормативному обсязі, раціональній структурі, відповідному інноваційному рівні, що в комплексі визначає загальну прибутковість операційної діяльності підприємства та його конкурентоспроможність.

⁴ Ірина Ігнат'єва, *Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика* (Київ: Знання України, 2005); Сергій Дем'яненко, *Аграрний менеджмент* (Київ: КНЕУ, 2018); Сергій Дем'яненко, Олександр Сас, *Управління великотоварними агропромисловими формуваннями* (Київ: КНЕУ, 2018); А. А. Вдовічен, В. А. Чичун, Г. О. Полянюк, «Сучасні концепції менеджменту та їх застосування на підприємствах», *Інвестиції: практика та досвід* 19–20 (2020): 29–34, <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.29>.

⁵ Марина Моголова, *Основні засоби сільськогосподарських підприємств: стан, оцінка, відтворення* (Київ: ННЦ «ІАЕ», 2016), 65.

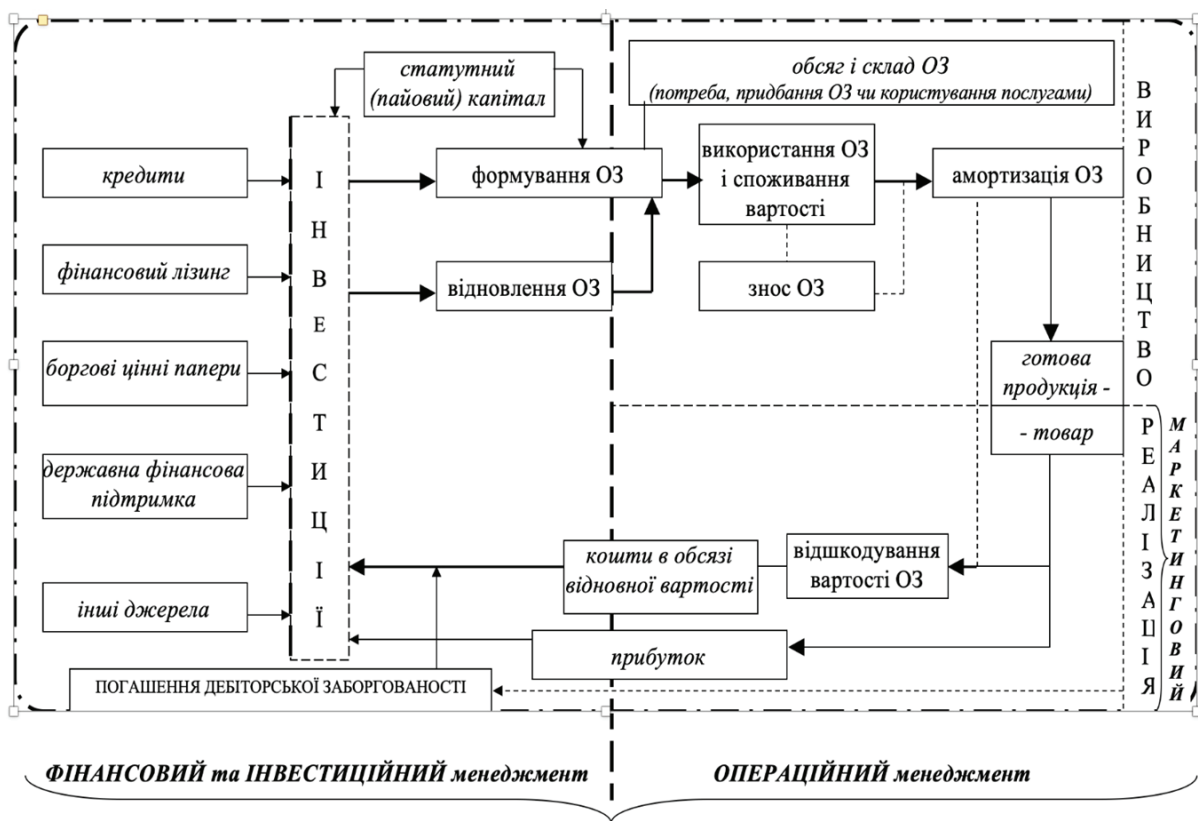

Рис. 1. Процес відтворення основних засобів (ОЗ) підприємства як об'єкт менеджменту
Джерело: сформували авторки за результатами опрацьованих наукових джерел

- У межах операційного менеджменту вирішують низку завдань щодо:
- формування основних виробничих засобів, насамперед у частині розрахунку технологічної потреби в матеріально-технічних ресурсах за їхніми видами і нормативної фондооснащеності виробництва;
 - визначення раціонального складу і структури засобів виробництва за різними критеріями (призначенням, формою власності чи користування);
 - ефективності використання машин та обладнання у виробничому процесі (сукупної та за окремими об'єктами);
 - обґрунтування амортизаційної політики підприємства, що забезпечує просте відтворення відновної вартості основних засобів, враховуючи інфляційний чинник, темпи науково-технічного прогресу та інституційні зміни;
 - пошуку резервів зниження собівартості продукції за рахунок фактора споживання основного капіталу зі збереженням кількісних і якісних параметрів виробництва тощо.

Першочерговою функцією операційного менеджменту на етапі формування основних засобів є створення дієвої системи матеріально-технічного забезпечення виробництва, оскільки саме вони (їхня активна частина) в комплексі із земельними ресурсами є визначальними для організації та реалізації виробничого процесу. Ефективність управління операційною діяльністю забезпечується адаптацією всіх його інструментів до сучасних умов агробізнесу, враховуючи інституційні та макроекономічні чинники, специфіку сільськогосподарського виробництва, а також організаційно-правову форму й розміри підприємства.

В умовах багатокладності аграрної економіки України значущим чинником для обґрунтування управлінських рішень щодо формування матеріально-технічної бази, обсягів необхідних засобів виробництва і джерел фінансування капітальних інвестицій є розміри суб'єктів

господарювання за площею сільськогосподарських угідь. Як свідчать дані табл. 1, площі переважної більшості вітчизняних підприємств із вирощування основних культур (зернових і зернобобових, соняшнику і цукрових буряків) не перевищують 100 га. Водночас багато інших суб'єктів господарювання володіють значними земельними масивами: у 2152 підприємств зібрана площа зернових і зернобобових становить понад 1000 га, у 901 підприємства – аналогічні площі соняшнику. Для вітчизняної економіки характерне явище суттєвої ролі агрохолдингових структур, які володіють значними земельними масивами в різних регіонах, що визначає специфіку формування й використання їхньої матеріально-технічної бази (табл. 1).

Таблиця 1

**Групування підприємств аграрного сектору України
за розмірами зібраної площі основних сільськогосподарських культур у 2022 р.**

Підприємства за площею угідь, га	Сільськогосподарські культури					
	Зернові і зернобобові		Соняшник		Цукрові буряки	
	кількість підприємств	у % до загальної кількості	кількість підприємств	у % до загальної кількості	кількість підприємств	у % до загальної кількості
до 100,00	13624	55,9	10546	58,0	287	59,1
100,01–200,00	3003	12,3	2631	14,5	73	15,0
200,01–500,00	3446	14,2	2842	15,6	64	13,2
500,01–1000,00	2154	8,8	1262	7,0	26	5,3
1000,01–2000,00	1391	5,7	607	3,3		
2000,01–3000,00	392	1,6	153	0,8		
понад 3000,00	369	1,5	141	0,8	36	7,4
РАЗОМ	24379	100	18182	100,0	486	100,0

Джерело: статистичні дані⁶

Для зазначених вище груп сільськогосподарських підприємств оптимальний варіант формування матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу буде різним: придбання власних основних засобів чи агротехнологічний сервіс. Роль менеджменту полягає в обґрунтуванні й ухваленні рішення щодо найбільш раціонального підходу: купівлі машин та обладнання; користування послугами сторонніх організацій для виконання агротехнологічних робіт за всіма чи окремими їхніми видами; оптимального співвідношення цих варіантів для забезпечення своєчасного та якісного виконання основних технологічних операцій у межах виробничого процесу з дотриманням принципу найбільшої ефективності.

Нині в Україні є відповідні умови для різних форматів матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва. Потреби сільгоспвиробників різних форм господарювання в машинах та обладнанні забезпечує достатньо широкий асортимент пропозицій на ринку сільськогосподарської техніки різної цінової категорії, продуктивності, якості.

Однак у 2022–2023 рр. український ринок сільськогосподарської техніки істотно скоротився порівняно з довоєнним періодом. Це відбулося через воєнні дії, блокування морських портів, здорожчання ресурсів унаслідок інфляційних процесів. На початок 2023 р. частину сільськогосподарської техніки було знищено (14,3 %) або пошкоджено (6,6 %). Значна частина виробничих

⁶ Держстат України, Групування підприємств за розмірами зібраної площі основних сільгоспкультур у 2022 році, https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/grup_sg_pidpr/arch.

потужностей вітчизняного машинобудування в АПК була зруйнована, залишилася на тимчасово окупованій території чи перебуває в зоні бойових дій. Традиційно на ринку в Україні домінує агротехніка іноземного виробництва. Воєнні дії призвели до значного скорочення імпорту машин та обладнання, зростання їхньої вартості через збільшення виробничих і логістичних витрат⁷. Це негативно позначилось на обсязі та ємності ринку сільськогосподарської техніки в Україні.

Вирішити ці проблеми і певним чином компенсувати потреби агровиробників у технічних ресурсах може ринок агротехнологічного сервісу, основними споживачами якого є господарства з незначними площами посівів під різні культури. В умовах незадоволеної пропозиції на ринку галузевих машин та обладнання, а також зменшення фінансової спроможності багатьох господарств щодо купівлі ресурсів альтернативою техніко-технологічного забезпечення операційної діяльності є оренда засобів виробництва або користування послугами сторонніх організацій. Для окремих груп суб'єктів господарювання в агросекторі, передовсім малих форм, придбання переважної більшості машин та обладнання є також економічно недоцільним.

За результатами сегментації ринку агротехнологічних послуг в Україні встановлено, що широким спектром послуг, а саме з оранки, культивування та внесення добрив, користуються підприємства, які обробляли площу угідь до 500 га. Зокрема, сторонні організації здійснювали оранку на площі до 15 % земельного масиву таких господарств, культивування і внесення добрив – відповідно до 20 % і 18 %. Серед агровиробників, які обробляли площу сільгоспугідь від 100 до 1000 га, спостерігається значний попит на послуги зі збору врожаю: на 20–30 % площ урожай було зібрано із залученням сторонніх організацій.

Окремими видами агротехнологічного сервісу користуються і великі підприємства, що зумовлено фінансово-економічною недоцільністю придбання відповідних видів машин чи обладнання. Зокрема, підприємства з площею угідь понад 7000 га є основними споживачами послуг із хімічного захисту рослин, роботи для яких виконують із використанням літальних апаратів. У таких агроформуваннях частка земель, на якій операції із хімічного захисту посівів здійснили сторонні організації, становить понад 30 %⁸.

З огляду на зазначене вище в Україні сформовано певні умови для різних альтернативних варіантів матеріально-технічного забезпечення виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

У контексті ефективності використання машин та обладнання ключовим в операційному менеджменті є обґрунтування доцільності придбання власних технічних засобів чи користування послугами сторонніх організацій за окремими видами агротехнологічних робіт. Критерієм для визначення доцільності, на нашу думку, слугує площа угідь в обробітку в розрізі різних технологічних операцій. На основі такого критерію відповідно до наведеного нижче 9-етапного алгоритму (рис. 2) рекомендовано ухвалювати управлінські рішення щодо техніко-технологічного забезпечення виробничого процесу в сільському господарстві як одного з етапів відтворення галузевого основного капіталу.

Із застосуванням цього алгоритму було проведено відповідні розрахунки для підприємств, які спеціалізуються на вирощуванні зернових культур. Результати досліджень свідчать про зниження питомих витрат на придбання й утримання технічних засобів із збільшенням площі сільськогосподарських угідь. На основі отриманих результатів для підприємств зернового господарства економіки України залежно від їхніх розмірів розроблено пропозиції щодо оптимального варіанта формування матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва в розрізі різних етапів технологічного процесу (табл. 2).

Зазначені вище рекомендації в частині алгоритму ухвалення управлінських рішень щодо формування матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва й обґрунтовані пропозиції з придбання основних засобів і користування агротехнологічними послугами для окремих агровиробників можуть слугувати дієвими інструментами операційного

⁷ Yaroslav Navrotskyi et al., "The agricultural machinery market for crop production and prospects for its development in the postwar period," *Scientific Horizons* 26 (9) (2023): 158–59, <https://doi.org/10.48077/scihor9.2023.153>.

⁸ Людмила Єфімцева, «Детермінанти формування попиту на ринку агротехнологічного сервісу», *Економіка АПК* 26, № 6 (2019): 113, <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906111>.

Рис. 2. Алгоритм визначення доцільності формату техніко-технологічного забезпечення виробництва в сільськогосподарських підприємствах

Джерело: розробили авторки

Таблиця 2

Рекомендації для ухвалення управлінських рішень сільськогосподарськими підприємствами з вирощування зернових культур щодо матеріально-технічного забезпечення виробництва

Підприємства за площею угідь, га	Рекомендована форма матеріально-технічного забезпечення виробництва за видами агротехнологічних операцій	
	придбання основних засобів	користування послугами сторонніх організацій
до 250	оранка, культивування за умови фінансової спроможності	оранка, культивування, внесення добрив, хімічний захист рослин, збір урожаю
250–350	оранка, культивування	внесення добрив, хімічний захист рослин, збір урожаю
350–450	оранка, культивування, внесення добрив, хімічний захист рослин	збір урожаю
понад 450	оранка, культивування, внесення добрив, хімічний захист рослин, збір урожаю	збір урожаю (за певних природно-кліматичних умов), окремі операції з хімічного захисту рослин

Джерело: результати розрахунків авторок

менеджменту. Але кожне підприємство має самостійно проводити відповідний аналіз, зважаючи на кон'юнктуру локального ринку агротехнологічних послуг. Наразі в Україні існує проблема пропозиції агротехнологічного сервісу саме для малих форм господарювання, оскільки більшість організацій віддає перевагу споживачам послуг від 800 га. Потрібно також брати до уваги чинник змін зовнішнього економічного середовища, зокрема кон'юнктури ринку сільськогосподарської техніки й агротехнологічних послуг. Тому наступне завдання управління полягає у визначенні форми реалізації оптимального варіанта саме в частині користування послугами сторонніх організацій. Це може бути використання пропозиції різних суб'єктів ринку агротехнологічних послуг або членство в сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі зі спільного використання технічних засобів, діяльність якого є надзвичайно важливою в контексті забезпечення розвитку громади.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити низку висновків. Важливим і багатоаспектним об'єктом управління суб'єктів господарювання є відтворення основних виробничих засобів. Оскільки відтворювальний процес за його окремими стадіями відбувається в межах різних видів діяльності підприємства, це передбачає застосування відповідних методів та інструментів фінансового, інвестиційного й операційного менеджменту в їхньому взаємозв'язку. В аграрному секторі одним із важливих завдань операційного менеджменту відтворення основних засобів є обґрунтування підходів до їх формування й раціонального матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу, враховуючи розміри сільськогосподарських підприємств за площею угідь. В умовах розвитку ринку технічних засобів і ринку агротехнологічного сервісу управління формуванням основних засобів передбачає обґрунтування доцільності придбання власних машин та обладнання чи користування агротехнологічними послугами сторонніх організацій. У процесі ухвалення відповідних рішень рекомендовано застосовувати поетапний алгоритм визначення оптимального варіанта техніко-технологічного забезпечення виробничого процесу в сільському господарстві.

Подальші дослідження, пов'язані з розвитком авторських ідей, буде спрямовано на пошук підходів для обґрунтування управлінських рішень щодо найефективнішого способу агротехнологічного сервісу: користування послугами сторонніх організацій; членство в кооперативі зі спільного використання технічних засобів; інше. Потребують подальшого дослідження питання фінансового й інвестиційного менеджменту в частині обґрунтування інвестиційних рішень та оптимальної структури джерел фінансування придбання основних засобів і користування агротехнологічними послугами.

Список використаної літератури

- Берг, Гербен ван ден, Пол Пітерсма. *25 ключових моделей управління*. Харків: Ранок, Фабула, 2020.
- Вдовічен, А. А., В. А. Чичун, Г. О. Полянюк. «Сучасні концепції менеджменту та їх застосування на підприємствах». *Інвестиції: практика та досвід* 19–20 (2020): 29–34. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.29>.
- Дем'яненко, Сергій. *Аграрний менеджмент*. Київ: КНЕУ, 2018.
- Дем'яненко, Сергій, Олександр Сас. *Управління великотоварними агропромисловими формуваннями*. Київ: КНЕУ, 2018.
- Держстат України. Групування підприємств за розмірами зібраної площі основних сільгоспкультур у 2022 році. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/grup_sg_pidpr/arch.
- Друкер, Пітер Ф. *Виклики для менеджменту XXI століття*. Київ: КМ-БУКС, 2020.
- Єфімцева, Людмила. «Детермінанти формування попиту на ринку агротехнологічного сервісу». *Економіка АПК* 26, № 6 (2019): 111–18. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906111>.
- Ігнат'єва, Ірина. *Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика*. Київ: Знання України, 2005.
- Моголова, Марина. *Основні засоби сільськогосподарських підприємств: стан, оцінка, відтворення*. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2016.
- A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK guide)*. 6th edition. Project Management Institute, 2017.
- Navrotskyi, Yaroslav, Oleksandr Zakharchuk, Oksana Vyshnevetska, Beata Glinkowska-Krauze, and Oleksandr Kuchmieiev. “The agricultural machinery market for crop production and prospects for its development in the postwar period.” *Scientific Horizons* 26 (9) (2023): 153–66. <https://doi.org/10.48077/scihor9.2023.153>.
- Slack, Nigel, Alistair Brandon-Jones, and Robert Johnston. *Operations Management*. Pearson, 2013. https://colbournecollege.weebly.com/uploads/2/3/7/9/23793496/operations_management_by_slack_nigel_7th.pdf.
- Womack, James P., and Daniel T. Jones. *Lean thinking: banish waste and create wealth in your corporation*. New York: Simon & Schuster, 2003.

Bibliography

- A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK guide)*. 6th edition. Project Management Institute, 2017.
- Berg, Gerben van den, and Paul Pietersma. *25 need-to-know management models*. Kharkiv: Ranok, Fabula, 2020 [in Ukrainian].
- Demianenko, Serhii. *Ahrarnyi menedzhment [Agricultural management]*. Kyiv: KNEU, 2018 [in Ukrainian].
- Demianenko, Serhii, and Oleksandr Sas. *Upravlinnia velykotovarnymy ahropromyslovymy formuvanniamy [Management of large-scale agroindustrial entities]*. Kyiv: KNEU, 2018 [in Ukrainian].
- Drucker, Peter F. *Management Challenges for the 21st Century*. Kyiv: KM-BUKS, 2020 [in Ukrainian].
- Ignatieva, Iryna. *Strategichnyi menedzhment: teoriia, metodologiia, praktyka [Strategic management: theory, methodology, practice]*. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2005 [in Ukrainian].
- Mohylova, Maryna. *Basic assets of agricultural enterprises: condition, assessment, reproduction*. Kyiv: NSC “IAE”, 2016 [in Ukrainian].
- Navrotskyi, Yaroslav, Oleksandr Zakharchuk, Oksana Vyshnevetska, Beata Glinkowska-Krauze, and Oleksandr Kuchmieiev. “The Agricultural Machinery Market for Crop Production and Prospects for its Development in the Postwar Period.” *Scientific Horizons* 26 (9) (2023): 153–66. <https://doi.org/10.48077/scihor9.2023.153>.
- Slack, Nigel, Alistair Brandon-Jones, and Robert Johnston. *Operations Management*. Pearson, 2013. https://colbournecollege.weebly.com/uploads/2/3/7/9/23793496/operations_management_by_slack_nigel_7th.pdf.
- State Statistics Service of Ukraine. Grouping of enterprises according to the size of the collected area of the main agricultural crops in 2022. https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/grup_sg_pidpr/arch [in Ukrainian].
- Vdovichen, A., V. Chychun, and H. Polianko. “Modern Concepts of Management and Their Application in Enterprises.” *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid* 19–20 (2020): 29–34. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.29> [in Ukrainian].
- Womack, James P., and Daniel T. Jones. *Lean thinking: banish waste and create wealth in your corporation*. New York: Simon & Schuster, 2003.
- Yefimtseva, Liudmyla. “Determinants for Demand Formation in the Market of Agrotechnological Service.” *Ekonomika APK* 26, no. 6 (2019): 111–18. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906111> [in Ukrainian].

Maryna Mohylova

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Liudmyla Yefimtseva

Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

REPRODUCTION OF FIXED ASSETS IN THE PART OF THEIR FORMATION AS AN OBJECT OF MANAGEMENT OF ENTERPRISES OF THE COMPLEX AGRARIAN ECONOMY OF UKRAINE

Abstract

The article focuses on developing proposals to justify management decisions concerning the formation of fixed assets of agricultural enterprises. This is considered a crucial component of management of the reproduction of fixed capital, given the complexity of the agrarian economy of Ukraine. The article outlines the spectrum of negative consequences at the micro and macro levels resulting from the disturbance of the proportions of reproduction of fixed capital in agriculture. It emphasizes the significance of enhancing management approaches and tools throughout all stages of the reproduction process.

The reproduction of fixed assets is characterized, which determines its specificity as an object of management. The main objects of reproduction management in terms of financial, investment, operational, and marketing management are outlined.

The task of operational management of the reproduction of the basic assets of agricultural enterprises, including the formation of an effective system of fund provision of agricultural production, has been determined. The management of material and technical support in the context of its adaptation to institutional, macroeconomic, industry, and market factors is considered. The study considers the factors of the complexity of the agrarian economy, the peculiarities of agricultural production, the market of industry technical means, and the market of agricultural services.

The need to apply alternative options for the material and technical support of production in agricultural enterprises has been proven: the purchase of own machines and equipment or the use of agro-technological services from third-party organizations. The task of management is to justify the expediency of one of the alternative options or their combination, taking into account the size of the company's land.

An algorithm for determining the appropriate format of technical and technological support for production in agricultural enterprises is proposed. By applying the algorithm, calculations have been made for farms that specialize in the cultivation of grain crops. Proposals have been developed for agricultural producers regarding the optimal option for the formation of material and technical support for agricultural production depending on the area of their lands.

Keywords: management, operational management, reproduction of fixed assets, reproduction management, material and technical support, agricultural enterprises.

Матеріал надійшов 16 листопада 2023 р.

Могилова Марина Михайлівна – докторка економічних наук, доцентка, професорка кафедри маркетингу та управління бізнесом Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Mohylova Maryna – D.Sc. in Economics, Associate Professor, Professor at the Department of Marketing and Business Management, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0000-0003-2411-8014

E-mail: mmogylova@googlemail.com

Єфімцева Людмила Олексіївна – докторка філософії (спеціальність «Економіка»), старша викладачка кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Yefimtseva Liudmyla – PhD in Economics, Senior Lecturer at the Department of Entrepreneurship, Trade and Stock Market Activity, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

ORCID iD: 0000-0002-9519-3647

E-mail: lyudmyla.economy@ukr.net

.....
Цитування (Чикаго: виноски і бібліографія):

Могилова, Марина, та Людмила Єфімцева. «Відтворення основних засобів у частині їх формування як об'єкт менеджменту підприємств багатоукладної аграрної економіки України». *Empirio* 1, № 1 (2024): 101–111. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.101-111>

Citation (Chicago: Notes and Bibliography):

Mohylova, Maryna, and Liudmyla Yefimtseva. "Reproduction of Fixed Assets in the Part of Their Formation as an Object of Management of Enterprises of the Complex Agrarian Economy of Ukraine." *Empirio* 1, no. 1 (2024): 101–111. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.101-111> [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)